

De kikker en het vogeltje.

Max Velthuijs

Thema Dood

Onderbouw

Deze bloem is dood...

Op een ochtend tijdens mijn stage ging Quintin, een jongste kleuter, een werkje uitvoeren dat ik had voorbereid. Hij moest eerst lieveheersbeestjes vouwen en die daarna in een tekening verwerken over de lente. Hij ging bloemen tekenen op een geel gekleurd papier. Quintin pakte een zwart krijtje en tekende snel een verslakte bloem. „Deze bloem is dood” zei hij ferm.

Een mooiere aanleiding om met kinderen in de onderbouw over de dood te hebben is er niet. Bloemen gaan dood, je huisdier gaat dood, opa of oma gaat dood en misschien wel een klasgenootje of een vader of moeder. Deze bloem zou een prachtig symbool kunnen zijn voor alle dieren, planten en bloemen en mensen die dood gaan.

Je hebt als leerkracht niet altijd zo'n prachtig moment om het over de dood te gaan praten. Een goede aanleiding om het over de dood te hebben is noodzakelijk. Een boekje van Max Velthuis: 'Kikker en het vogeltje' werd daarom de aanleiding en de inspiratie bron voor een aantal lessen over de dood. De beschreven lessen kan je als leerkracht altijd uitvoeren met of zonder directe aanleiding. Er is gekozen voor een drietal lessen die ieder met een kringgesprek starten en eindigen met een verwerkingsopdracht.

Het verhaal van Max Velthuijs: 'Kikker en het vogeltje'.

Varken is bezig en Kikker komt hem vertellen dat hij iets wil laten zien.
Vogel ligt op rug met zijn pootjes omhoog. Varken denkt dat vogel slaapt. Eend denkt dat hij ziek is.
Haas ziet dat vogel dood is.

'Dood,' zei Kikker, 'wat is dat?'
Haas wees naar de blauwe hemel.
'Iedereen gaat dood', zei hij.
'Wij ook?' vroeg Kikker verbaasd.
Dat wist Haas niet zeker.

Haas stelt voor dat ze vogel gaan begraven en ze maken een draagbaar. Onderaan de heuvel graven ze een diepe kuil.

'Zijn leven lang heeft hij mooi gezongen,' zei Haas plechtig.
'Nu krijgt hij zijn welverdiende rust.'

Ze leggen Vogel in de kuil, strooien bloemen in het graf en daarna gooiden ze het graf dicht met aarde. Ze leggen een steen op het graf.

Het was doodstil. Er was zelf geen vogel te horen.

Nadat ze diep onder de indruk waren gingen ze plotseling spelen tot het einde van de dag.

Moe maar tevreden gingen ze naar huis.
In de boom bij de heuvel zat een vogel.
Hij zong een prachtig lied – zoals altijd.

Verhaal in de kring voorlezen in les 1:

Doel: Om het gesprek over de dood te beginnen en daarbij uit te kunnen leggen wat de dood betekent.

Eerst het verhaal voorlezen en de prenten laten zien.

Er zal een heleboel bij het verhaal verteld, besproken en uitgelegd moeten worden.

Bij de kleuters gaat dat niet in één les. Een suggestie voor een verdeling over drie lessen volgt hieronder. Deze verdeling is niet streng bedoeld maar meer als richtlijn. Gaat het gesprek over begraven worden dan moeten uiteraard de gevoelens van verdriet en b.v. opluchting niet weggelaten worden.

Punten van bespreken naar aanleiding van het verhaal zouden kunnen zijn:

Wat is het verschil tussen slapen, ziek zijn en dood zijn?

Wat is dood zijn?

Wie gaan er allemaal dood?

Welke dieren die jij kent zijn dood gegaan?

Welke mensen die jij kent zijn dood gegaan?

Waarom wijst Haas naar de blauwe hemel?

Wat is begraven worden? Worden alle mensen en dieren begraven? Wat is een draagbaar? Wat betekent een welverdiende rust?

Waarom strooien Kikker, Varken, Eend en Haas bloemen in het graf van vogel?

Waarom leggen ze een steen op het graf van Vogel? 'Het is doodstil.' Wat betekent dat? Kikker, Varken, Eend en Haas waren diep onder de indruk, wat betekent dat? Er is weer een vogel aan het zingen, is dat dezelfde Vogel? Wat de dood zelf betekent moet uitgelegd worden maar vooral moet er gesproken worden over wat je voelt als er iemand dood gaat waar je veel van hield. Wat is verdrietig zijn? Hoe voelt verdriet?!

Kringgesprek naar aanleiding van 'Kikker en het vogeltje' in les 2:

Wat gebeurt er met de mensen en dieren die dood zijn? Ze worden begraven en gecremeerd maar we moeten toch ook afscheid nemen? Hoe nemen mensen afscheid als iemand gestorven is? Bewaren we wat van onze doden? Praten we over onze doden? Bewaren we foto's van ze?

Kringgesprek naar aanleiding van 'Kikker en het vogeltje' in les 3:

Vogel is dood maar er zingt toch weer een vogel. De bloem gaat dood maar er komen toch weer nieuwe bloemen. Oude mensen gaan dood en er worden weer baby's geboren.

Een mooie manier om het cyclische van het leven uit te leggen. Dit zou ook een mooi einde kunnen zijn van de drie gesprekken met verwerkingsopdrachten naar aanleiding van de dood. De dood ook weer een nieuw begin kan aangegeven.

Verwerking naar aanleiding van de kringgesprekken en het verhaal 'Kikker en het vogeltje'.

Les 1

Doelstelling: Verwerking van het verhaal. De kinderen hun persoonlijke gevoelens laten uitdrukken of over het verhaal of hun eigen ervaringen. Lesopzet:

Tekenen en schilderen naar aanleiding van het verhaal. De tekeningen zullen een wat preciezer beeld geven van hun gedachten, hun herinneringen en gevoelens. Het schilderwerk zal wat expressiever van aard zijn.

Vragen aan de kinderen om hun tekening of schildering mee te beginnen:

Wat heb je van het verhaal onthouden? Waar moest aan denken toen het verhaal werd voorgelezen?

Voor de volgende les vragen we de kinderen materiaal mee te nemen voor de vertelafel over de dood. Gedacht kan worden aan de volgende materialen:

Rouwkaartjes

Bloemen

Aarde

Muziek

Herinneringen

Kaarsen en kandelaars

Enz.

Les 2

Doelstelling:

Verwerking van gevoelens, inzicht in gebruiken bij de dood en inzicht in wat herinneringen kunnen zijn.

Lesopzet

Inrichting verteltafel: gezamenlijk wordt de verteltafel ingericht.

Na het kringgesprek vragen we aan de kinderen wat ze hebben meegenomen en wat ze daarover willen vertellen. Dat kan fotootje van opa of oma zijn maar ook de riem van de oude hond die dood is. Misschien zijn er wel meerdere nationaliteiten in de klas aanwezig en kan er een gesprek op gang komen over de verschillende mensen afkomstig uit andere landen die weer andere gewoontes hebben als het om de dood gaat. De verteltafel zal moeten kunnen groeien en veranderen. De verteltafel zou, als daar behoefte aan is, ook de vorm van een altaartje kunnen krijgen met b.v. foto's van mensen of dieren die de kinderen op dat moment erg missen. Zo zijn zij 'toch even bij hun in de klas'.

Les 3

Doelstelling:

Leren en voorbereiden op hoe een begrafenis of een crematie zou kunnen verlopen.

Drama

Een knuffel uit de huishoek is doodgegaan en gaat begraven worden.

Het volgende kunnen we o.a. bespreken voor we de drama gaan uitbeelden.

Wat hebben we allemaal nodig voor deze begrafenis? Zoals kaartjes om mensen uit te nodigen maar misschien ook wel een draagbaar voor Knuffel of een kistje? Waar gaan we Knuffel begraven? Welke ceremonie komt er? Gaan we bidden of vertellen we verhaaltjes over wat we met Knuffel hebben meegemaakt voordat we Knuffel begraven? Knuffel is dood. Waar praten we over? Wie worden er familie of vrienden? De begrafenisondernemer komt? Die wil met zijn assistenten de rouwkaartjes tekenen maar overlegd moet worden met de familie en vrienden wat erop moet komen te staan. Wie gaan het kistje of draagbaar dragen? Wie maken er muziek en zingen een lied bij de begrafenis? Wat doen we na de begrafenis? Gaan we dan met zijn allen eten of drinken we dan alleen thee met een plakje cake? Hoe nemen we afscheid van de familie en vrienden.

We kunnen de drama als volgt indelen:

Knuffel is dood en de familie en vrienden rouwen.

De begrafenisondernemer komt en regelt de begrafenis, de sprekers, de dragers en de kaartjes.

Knuffel wordt weggedragen naar de plechtigheid.

Er wordt verteld en gezongen.

Knuffel wordt naar zijn graf gedragen.

We strooien allemaal een bloem in zijn graf.

We drinken samen thee en eten een plakje cake. We praten over 'vroeger en Knuffel'.

'Hij is altijd erg lief geweest. Nu krijgt hij zijn welverdiende rust'.

We nemen afscheid van de familie.

De leerkracht vertelt dat het verdriet na de begrafenis voor veel mensen dan nog niet is afgelopen maar dat de mensen vaak daarna de doden erg gaan missen en verdrietig zijn.

Zomaar een gedichtje over verdriet

DRUPPELTJES VERDRIET

SOMS

VAL IK HARD

DAN HUILT MIJN KNIE

TRANEN ROOD VAN BLOEDEN

EN UIT MIJN OGEN

DRUPPELTJES VERDRIET

SOMS

VAL IK ZACHT

DAN HUIL IK NIET

Uit: 'Jij bent de liefste' van Hans en Monique Hagen